

**AYLLU YACHAYKUNA
APANANKUPAQ
ÑAWPAQTAQA WILLACHIKUSPA
YACHANAMANTA**

Colaboradores:

Ayllu yachaykuna apanankupaq
ñawpaqta willachikuspa
yachanamanta

©2020

Instituto Nacional de Defensa de la
Competencia y de la Protección de la Propiedad
Intelectual (Indecopi)

Calle de la Prosa 104 - San Borja, Lima, Perú
Teléfono: (51-1) 224 7800
E-mail: patenta@indecopi.gob.pe

Textos:
Luis Dávalos y Sofía Vargas

Asesoría en educación intercultural:
Maritza Nuñonca

Asesoría técnica y edición de textos:
Liliana Palomino y Sara Quinteros (Indecopi)

Diseño, diagramación e ilustraciones:
Luis Núñez

Con apoyo del Proyecto GEF ABS Nagoya

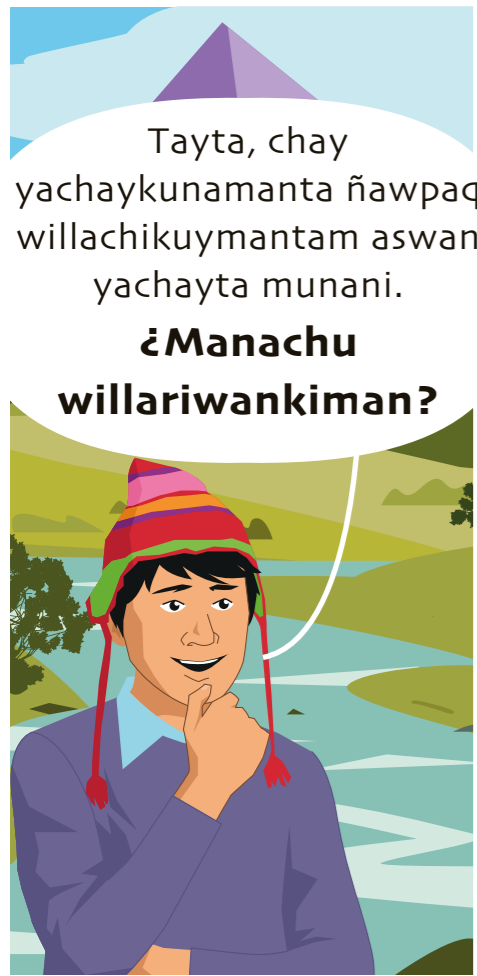
Síguenos: Indecopi Oficial

<http://www.indecopi.gob.pe>

AYLLU YACHAYKUNA QUNAPAQ WILLARICHIKUNAPAQQA, KAYKUNATAM QAWARINAYKI:

- ▶ Pimanpas kawsaykunamanta ayllu yachaykuna qunapaq aswan ñawpaqtaqa allintaraq willarichikuna, chayta.
- ▶ Ayllu yachayninchikkuna hawaman llusinqa chayqa chiqap rimaypim llusinan.
- ▶ Kikin ayllu runam chay yachaykuna hawaman apanankumantaqa munankumanpas manapas, uyakunkumanpas manapas, ichaqa allin rimaypi.

Tayta Gregorio, nisqaykitaqa sasachakuchkanim, iallinchata willaykamuway, ama hina kaychu!

Arí Mateo, sapanka nisqaymi aswan allinqa. Kunan astawan willarisqayki:

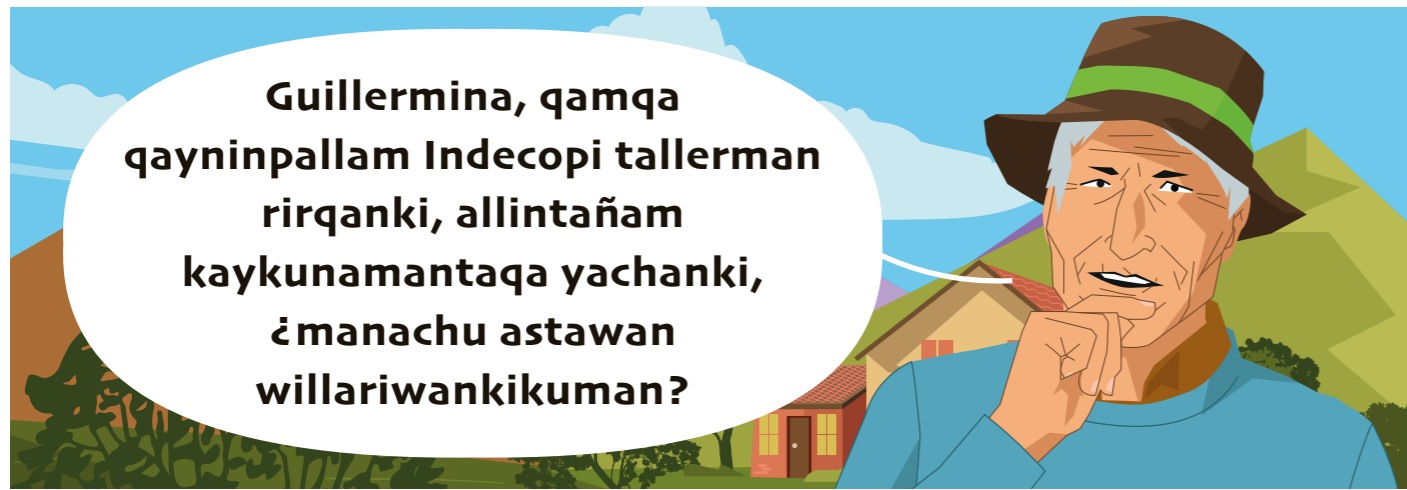
¿Llapan ayllu yachaykuna apanankupaqchu ñawpaqtaqa mañakuyta, willarikuyta ima rurananku?

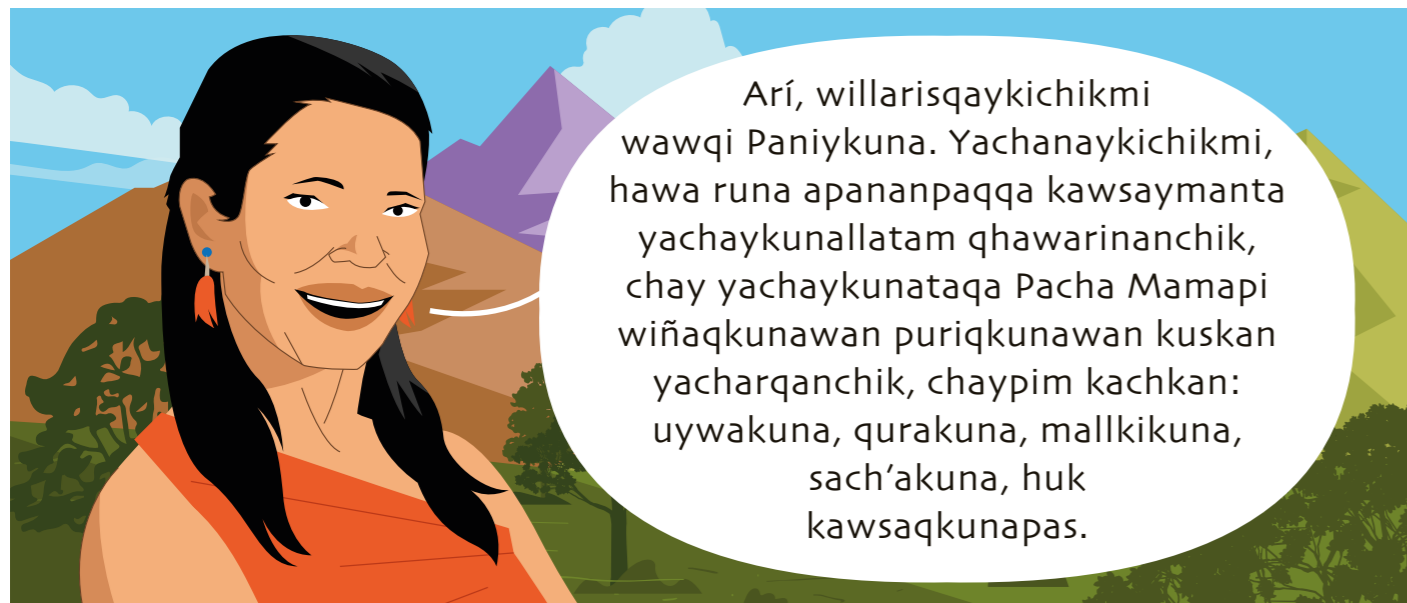
- ▶ **UYAKUYQA** ayllu yachay pipas apay munaqkunaman autorización nisqa quymi.
- ▶ **ALLIN WILLASQA KAYPAS** yachayninchikkunata kacharinapaq ñawpaqtaqa allintaraqmi willachikuna ninantam. Arí, yachananchikraqmi imapaq, imatam ruranqachu yachaykunata apaspanku, sumaqtachu yupaychanqaku, chaykunamanta. Hinaspapas niwananchikmi chay ayllu yachaykunawan qullqichanqakuchu, chaytapas.
- ▶ **ÑAWPAQTA** ninanqa imatapas qunanchikpaqa ñawpaqmantaraqmi ayllu yachaykunata mañakunanku, chaymanhinam apanankupaq munasunpas manapas.

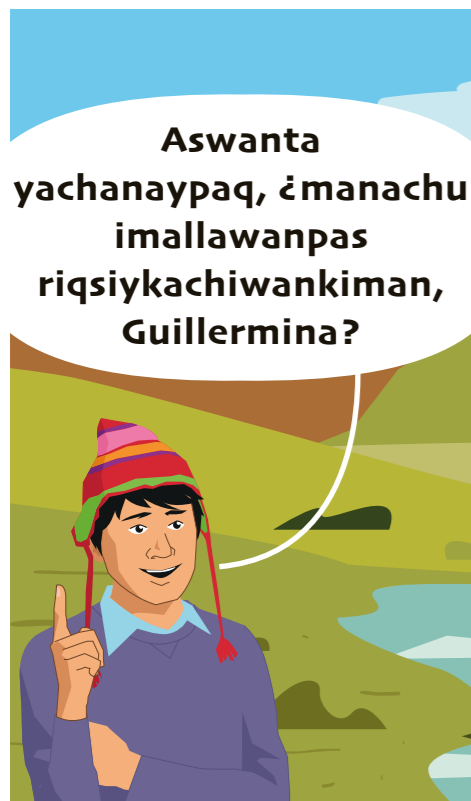
Manam Mateo, wakin ayllu yachaykunataqa ñam riqsinkuña, hawa runakunapas yachankuña, llaqtap riqsisqanña; chaymi aswan runa masinchik mana ancha riqsisqan ayllu yachaykunallamantam mañachikunapas willachikunapas.

Guillermina, qamqa qayninpallam Indecopi tallerman rirqanki, allintañam kaykunamantaqa yachanki, ¿manachu astawan willariwankikuman?

Arí, willarisqaykichikmi wawqi Paniykuna. Yachanaykichikmi, hawa runa apananpaqqa kawsaymanta yachaykunallatam qhawarinanchik, chay yachaykunataqa Pacha Mamapi wiñaqkunawan puriqkunawan kuskan yacharqanchik, chaypim kachkan: uywakuna, qurakuna, mallkikuna, sach'akuna, huk kawsaqkunapas.

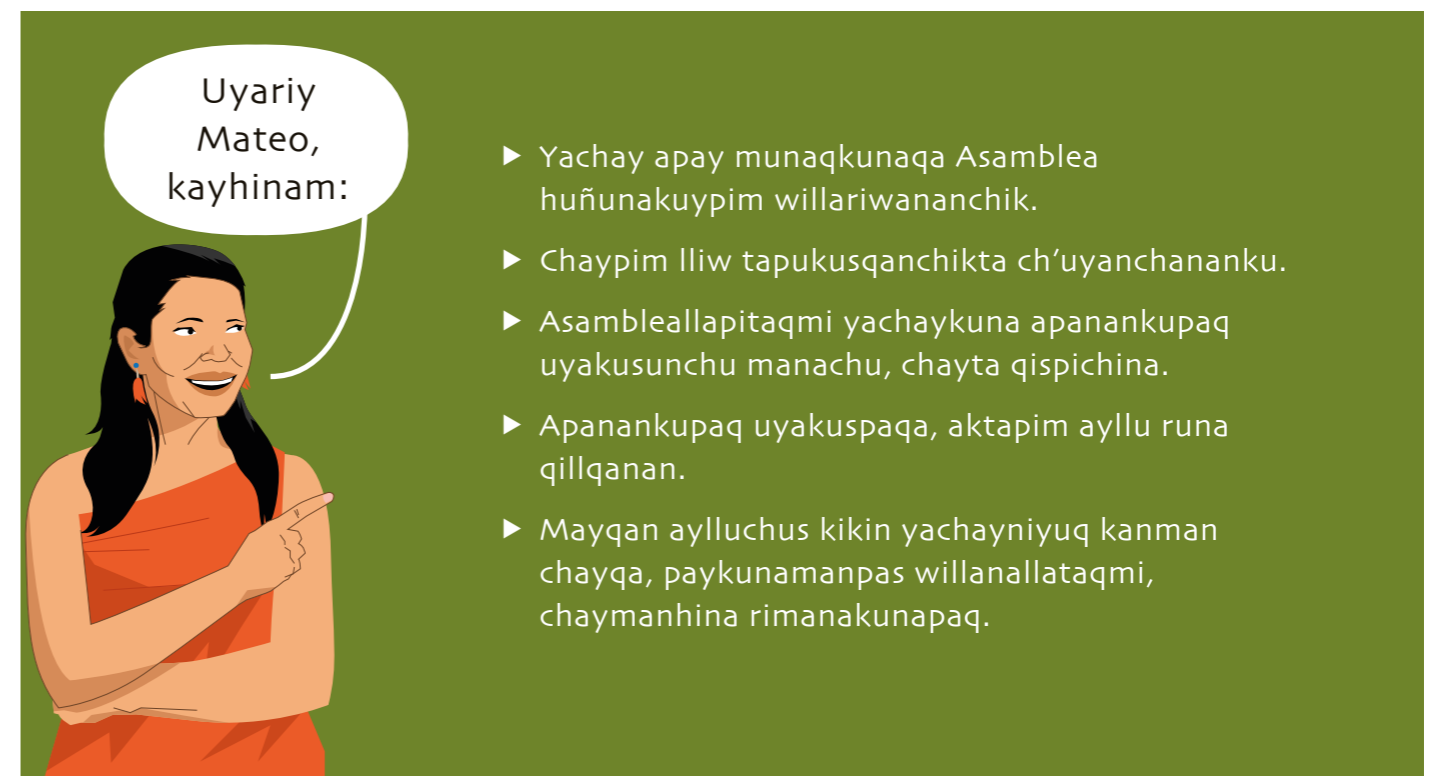
Aswanta yachanaypaq, ¿manachu imallawanpas riqsiykachiwankiman, Guillermina?

¡Arí Mateo! Matikuwanmi k'iritapas punkisqakunatapas hampiyta yachanchik; hinallataq yunkapi witu rapiwan p'achakunata tiñisqanchik yachaypas kallanmantaq.

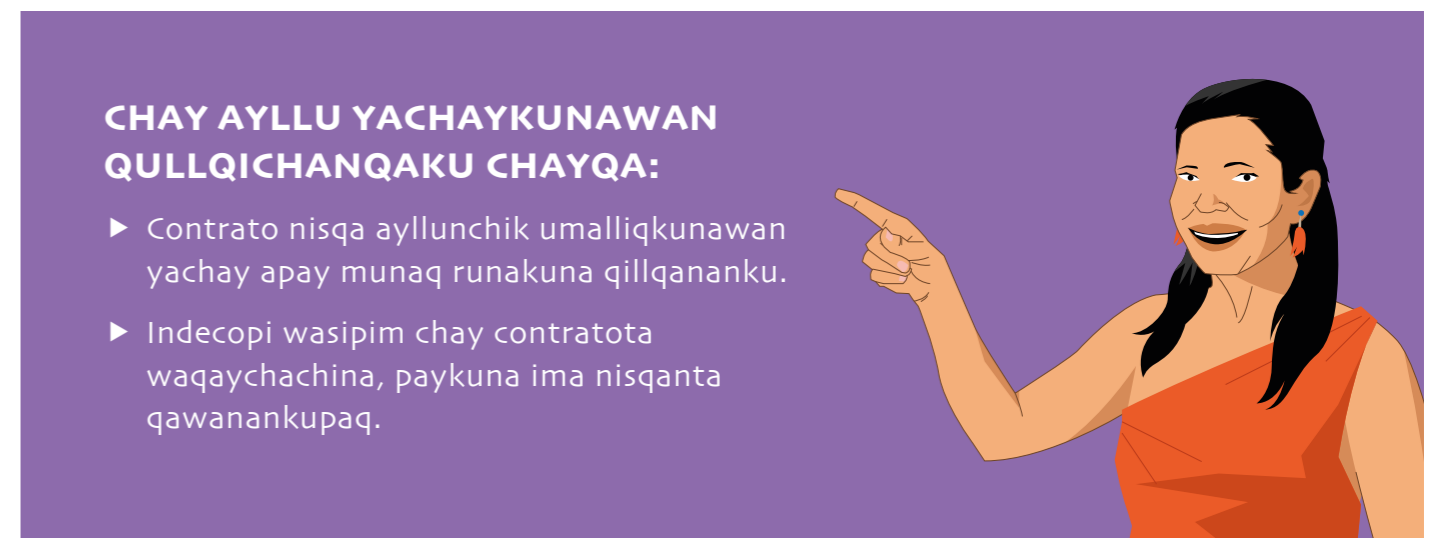

Allinpunim Guillermina, kunanqa allintañam yacharquni. Ichaqa, ¿imaynataq chay ayllu yachaykuna apanankupaq uyakuyri?

Uyariy Mateo, kayhinam:

- ▶ Yachay apay munaqkunaqa Asamblea huñunakuypim willariwananchik.
- ▶ Chaypim lliw tapukusqanchikta ch'uyanchananku.
- ▶ Asambleaallapitaqmi yachaykuna apanankupaq uyakusuncho manachu, chayta qispichina.
- ▶ Apanankupaq uyakuspaqa, aktapim ayllu runa qillqanan.
- ▶ Mayqan aylluchus kikin yachayniyuq kanman chayqa, paykunamanpas willanallataqmi, chaymanhina rimanakunapaq.

CHAY AYLLU YACHAYKUNAWAN QULLQICHANQAKU CHAYQA:

- ▶ Contrato nisqa ayllunchik umalliqkunawan yachay apay munaq runakuna qillqananku.
- ▶ Indecopi wasipim chay contratota waqaychachina, paykuna ima nisqanta qawanankupaq.

Yuyarinaykim Mateo, Indecopi wasiqa ayllu yachaykuna waqaychaytapas harkapakuytapas yanapawanchikmi, chaymanhina derechonchik hunt'asqa kananpaq qawariysiwanchik.

Indecopiqa ñuqanchikman sayapakuwanchik "**Ley 27811 kamachiywan, chay ukupim, kawsay ayllu yachaykuna amachanapaq kamachikuykuna**" kachkan.

"UYAKUNAPAQ ÑAWPAQTAQA WILLARISQA KANAPAQ" KAYKUNATA YACHANA":

- ▶ Ñawpaqta willariyqa aswan ch'uya rimaypim kanan, llapallanchik mana sasachakuspalla allinta yachanapaq; chay willakuyqa pim kasqanchik maypim tiyasqanchikmanhinam kanan.
- ▶ Sapa ayllukunaqa yachay apanankunpaq uyakunankupaqpas manapas kikinkumantam yuyaypi rimanakuspa churakunanku, manam pipas mat'ipayanmanchu.
- ▶ Allin chiqapta willachikuspam ayllukunaqa uyakunkumanpas manapas, ichaqa manam pipas obligawasunmanchu, llullakuspapas maqayta munaspapas.

PIKUNAM KAWSAY AYLLU YACHAYKUNA APAYMAN YAYKUNANKU:

Ayllu yachaykuna quq:

- ▶ Ayllu/ Ilaqta runakuna (ñuqanchik).
- ▶ Ñuqanchikpam chay yachaykunaqa, chaymi derechonchik waqaychanapaq.
- ▶ Wakin munaq runapas apakunkumanmi, ichaqa munayninchikwan.

Ayllu yachaykuna apay munaq hawa runakuna:

- ▶ Yachay t'aqwiriq runakuna, qatuqkuna/rantikuqkuna, empresariokuna.
- ▶ Paykunam ayllu yachay apayta munanku, yachachiypi yachachinankupaqpas, qatunankupaqpas, industriapi paqarichinankupaqpas.
- ▶ Qullqita mirachinqaku chayqa ayllu runawan rakinakunanku, ayllup yachayninkuna kasqanrayku.

Kamachikuykuna umalliq:

- ▶ Indecopiqa: Instituto nacional de Defensa de la Competencia y de la Protección de la Propiedad Intelectual nisqa sutiyuq wasim.
- ▶ Paymi ayllu yachaykunata waqaychaspas harkachin, sayapakun.
- ▶ Contratokunatapas kamachikuy ukupi kanantam qawapan.
- ▶ Ayllu mana uyakuchkaptin apaqkunatapas, yachaykuna mana allin qawaqkunatapas multanmanpas, denuncianmanpasmi.

¿PIKUNATAQ AYLLU RUNAKUNARI KANCHIK?

Ayllu runakunaqa manaraq ispañulkuna chayamuchaptin pachapi kawsaymantaraq kanchik, manaraq ima Estadopas karqancho.

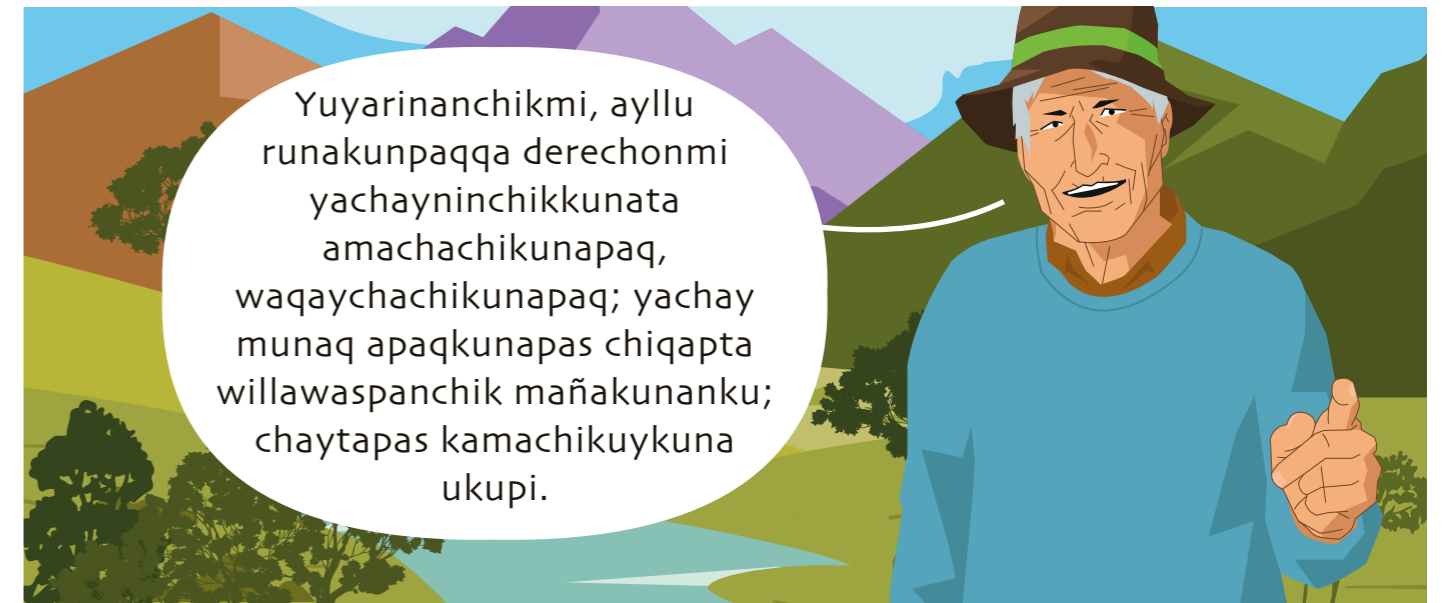
Ayllu runakunaqa kawsayninchik ukupi yaqa llapan ñawpa yachaykunawanmi tiyanchik.

Ayllu runakunaqa kikinichikmi ayllu runahina riqsipakunchik.

Ayllu runaqa comunidad campesina nisqa ukupipas, comunidades nativas nisqa ukupipas kansanchikmi.

Indecopi wasi:

- ▶ Instituto nacional de Defensa de la Competencia y de la Protección de la Propiedad Intelectual nisqa sutiyuq wasim. Paymi ayllu yachaykunata waqaychaspa harkachin, amachan, sayapakun ima.
- Pikunachus chay ayllu yachaykunata pakallapi apanqaku, usuchispahina qawarinqaku chayqa, paykunapaqmi multata, 150 UIT chaninninkama Indecopi churanman.
- Hinallataq, chay ayllu yachaykuna pallanapaqpas, waqaychanapaqpas, amachanapaqpas Indecopim ayllu runakunata yapanan, kallpanchan ima.

Yuyarinanchikmi, ayllu runakunpaqqa derechonmi yachayninchikkunata amachachikunapaq, waqaychachikunapaq; yachay munaq apaqkunapas chiqapta willawaspanchik mañakunanku; chaytapas kamachikuykuna ukupi.

¡Kunanqa chay derechonchikkunata respetachisun!

www.indecopi.gob.pe

